

Merhaba

gazetesinin her Çarşamba
okurlarına armağanıdır.

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **M. Ali UZ - Serdar CEYLAN**
maluz@merhabagazetesi.com.tr • srceylan@hotmail.com

YIL 2015, YAŞ 76'NIN NOTLARI: 1

ESKİ KONYA'YI TARİHE EMANET EDERKEN...

Artık yaşlanıyorum. Bunu köşe başlığım da dile getiriyor. Ben yaşlanıyorum da Konya'mız da yaşlanıyor. Bakmayın modern binaların yükselmesine, her yenilik gençlik değildir. Benim 1965 Martında yaşayanlarına emanet ettiğim bir buçuk milyonluk İstanbul ile bugünkü on dört milyonluk İstanbul arasında bir bağ kurmanız mümkün mü? Yenilik adına kamburlaşmış binalar yapıp satmak hangi gençliğin işareti olabilir ki? Konya'mızın kıyı mahallelerinden sürüp kovaladığımız eski şehri-

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

mizi nerede bulacağız ki? Kentsel dönüşüm adlı canavar sadece bu kenar mahalleleri sürgüne göndermekle kalmamış, kendine göre yeni efenme alanları bulmuştur.

Konya hızla kayboluyor, hızla... Acaba kaybolmadan önce modern araç gereçlerle kayda alınıp bir süre sonra 'bir tatlı hayal'i yakalamak için seyretme şansımız olabilecek mi? Yakın bir gelecekte tarihin kuytu sayfalarına emanet edeceğimiz Ata-

türk Stadyumu'nun yerinin eski şeklini hatırlayan kaç sporcumuz kaldı ki? Günümüz İmam Hatip Lisesi'nin yerindeki **İdman Yurdu Stadı**'ndan İstasyon civarına taşınan bir stadyumun yapılış ve gelişim aşamasını acaba hatırlayan kaç Konyalı kaldı ki?

Eskimeyen Meram kitabını hazırlayan dostlarımızın halefleri çıkıp da artık eskimiş olan mekânların çekime dayalı bir belgeselini hazırlamaları / hazırlatmaları mümkün olabilecek mi?

Hep merak etmişimdir, Anıt'tan İstasyon'a kadar olan

alanın sağlıklı evlerinde oturan hemşerilerimizin kaç o evlerde veya o evlerin eski yapılarında doğup büyümüşlerdir? O caddenin eski günlerini hatırlayabiliyorlar mı? Mesela 1956 veya 1957 yılında o caddeyi geometrik olarak süsleyen devasa ağaçları bir gecede kestirip çöpe atmasının mükâfatı olarak Ankara'ya milletvekili sıfatıyla gönderdiğimiz, böylece şehrin öbür ağaçların kurtarılmasına yardımcı olan (!), Konyalı olmayan o kutlu zatı hatırlayanları var mı acaba?

Anıt'tan Zafer'e kadar olan alanda bir kültür mekânı havası vardı. **Halkevi Binası** (sonradan İpek Sineması, İl Halk Kitaplığı, bu arada Konya Lisesi'nin bazı sınıflarının ders yaptığı günümüzün Devlet Tiyatrosu), o binanın önündeki **Millet Bahçesi, Konya Lisesi, Konya Lisesi'nin reviri** (yerine yapılan ve önemli bir bölümü İl Millî Eğitim Müdürlüğü olarak kullanılan bina... Müdürlük nereye taşındı acaba?), **Vali Konağı** (günümüzde Atatürk Müzesi), bugün **Mimarlar Odası** binası olarak kullanılan Dr. Nevzat Özkal'ın evi, onun karşısındaki İkinci Ordu Komutanlığı binası (bir aralık ortaokulu olup günümüzde olgunlaştırma enstitüsü olan bina)... Sonradan yapılan Kız Meslek Lisesi ve Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi de bu tabloyu tamamlamaktadır.

Merak ediyorum. Sadece on yıl sonra, 2025 yılında bu binaların kaç yerinde kalabilecek, kaç aynı işlevini sürdürebilecek? Elcevap demeyeceğim, yaşayan görecektir.

KONYA ATATÜRK STADYUMU

Av. Serdar
CEYLAN

Tarihi geçmişi zengin olan Konya'nın bu kültür birikimi her alanda olduğu gibi spor alanında da olmuştur.

Arşiv belgelerinde Konya'da bir "Güreşçiler Mahallesi" ve bu mahalleye adını veren "Güreşçiler Tekkesi" olduğu belirtilmektedir.

Güreşçiler Tekkesi, günümüzde Aksinle Mahallesi'nde Aksinle Mescidi'nin batısındaki Gıldanlı Baba Mezarlığı'nda idi. Tekke tamamen yok olmuş, günümüze bir yapısı ulaşmamıştır. Ancak Gıldanlı Baba Mezarlığı'ndaki bir kaç mezar korumaya alınmış, kalan bölümleri ise yeşil alan olarak düzenlenmiştir.

Gıldanlı Baba Türbesi'nde Mesut Koman tarafından bulunan⁽¹⁾ ve günümüzde İnce Minareli Taş ve Ahşap Eserler Müzesinde sergilenen "**Pehlivan Taşı**"⁽²⁾ oldukça önemlidir. Bu taşın bir tarafı yarım küreye yakın bir şekilde yontulmuş ortasından birkaç yırtmaç açılmış ve bu yırtmacın altına

(1) Konman Mesud, "Anadolu Selçuklu Devlet Büyüklerine Ait Bazı Spor Aletleri", VI. Türk Tarih Kongresi, Ankara, 1967; Konyalı, İbrahim Hakkı, Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi, Konya, 1964, s. 611-612.

(2) Pehlivan taşı, III. Türk Tarih Kongresi ve Sergisi sebebiyle Ankara Etnoğrafya Müzesi'ne nakledilirken kırılmıştır. Bknz: Kahraman, Atif, Osmanlı Devleti'nde Spor, Ankara, 1995, s.105-106. İbrahim Hakkı Konyalı, pehlivan taşını tanımlarken başının biraz kırık olduğunu belirtmektedir. Bu tarihte henüz ortadan kırılmamıştır. Bknz: Konyalı, İbrahim, Hakkı, Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi, Konya, 1964, s.611.

PEHLİVAN TAŞI: Konya İnce Minare Taş Eserler Müzesi'nde 204 (Eski No: 13065) envanter numarasında kayıtlıdır. U şeklindedir. Kolunun birisi yukarıdan itibaren kırıktır. Yüksekliği 45, genişliği 61, kalınlığı 19 cm'dir. Ağırlığı 76 kg'dır. 15.07.1944 tarihinde Mesut Koman tarafından bulunarak müzeye taşınmıştır. Kırık ve eksik olan kolunda dış yan tarafı çatlak yüzünün bir tarafında taş oyulmak suretiyle vücuda getirilen kabartma bir yazı ile "Ellüzzüddaim velik bal.." diye başlayan bir yazı, diğer yüzünde de aynı şekilde kabartma okunamayan yazı ve sağlam kolun üzerinde pehlivan yazısı mevcuttur.

Konya Atatürk Spor Kompleksinin 1989 yılındaki görünüşü (1989 yılı Almanya'dan)

el ile kavramak için bir yer yapılmıştır. **“Pehlivan Taşı”** olarak meşhur olan bu taşın pehlivanlar tarafından dambıl aleti gibi, idman için kullanıldığı tahmin edilmektedir.

Bu kıymetli eserden de anlaşılacağı üzere Konya spor tarihi Selçuklular devrine kadar gitmektedir. Osmanlı devrinden sonra Cumhuriyet döneminde de spora büyük önem verilmiştir.

Konya'da ilk olarak **“Sanat-kârlargücü”** adı altında resmi olmayan bir spor kulübü kurulmuştur. 1922 yılında **“Gençlerbirliği”** spor kulübü kurulunca “Sanat-kârlargücü” nün tüm sporcuları bu kulübe geçmişlerdir. Gençlerbirliği başlangıçta atletizm, futbol ve güreş dallarında etkinlikte bulunmuştur. Bu kulübü 1923'te Konya **“İdmanyurdu”**, 1927'de ise **“Selçukspor”** izlemiştir.

1923'te **Konya İdmanyurdu Kulübü** Ziraat Bankası memurlarından Celâl bey'in başkanlığında Sarraf Necati ile kardeşi Sırrı Bey, Halk Partisi Müfettişlerinden İsmail Hakkı Bey'in çocukları Selâhattin ve Seyfi, Kaşıkçıların Necati

Bey ve Albay Rafet Çağlar tarafından kurulmuştur. Yeşil-beyaz rengi ile tescil edilmiştir. Bu iki kulüpten sonra Konya da 1927 yılında Selçukspor kurulmuş ancak Alman harbi nedeni ile Ankara'dan gelen bir emirle bu üç kulübün ayrı ayrı sürdürdüğü etkinlikler iptal edilir ve faaliyetlerine Bölge Karması olarak devamı istenir. 1943 yılında gelen ikinci bir emirle etkinlikleri tekrar serbest bırakılır⁽³⁾.

Konya'da futbol maçları 1920'li yıllarda kerpiçten yapılmış yıkık duvarlarla çevrili bu günkü Horozlu ve Konevi Siteleri'nin bulunduğu sahada yapılırdı. Fakat Konya Belediyesi 1926-1927 yıllarında Meram yolu yapımı nedeniyle bu sahada çalışmalara başlayınca, maçlar burada da yapılamaz ve 1928'den 1929 yılına kadar, futbol karşılaşmalarına şimdiki Emniyet Müdürlüğü binasının bulunduğu yer ile Musalla Mezarlığı arasındaki boşlukta yapılırdı. Bu alanlardaki problemler sebebiyle Konya İdmanyurdu Kulübü 1934 yılında, Jandarma Komutanlığı'nın eğitim sahası olarak kullandığı

(3) <http://bilgiortami.blogcu.com/konya-spor-konya-spor-konya/4512326> (04.11.2012).

bu günkü İmam Hatip Lisesinin bulunduğu yeri Milli Emlâk Müdürlüğünden satın alır. Böylece futbol maçları 1934'ten 1951 yılına kadar bu sahada oynanmıştır. İdmanyurdu bu sahayı İmam Hatip Lisesine satınca Konya futbolu tekrar sahasız kalır.

Son olarak zamanın Valisi Refik Şefik Soyer bu günkü Gençlik Spor Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki Atatürk Spor Sitesinin bulunduğu yeri Konya gençliğinin emrine verilerek⁽⁴⁾ bu alanda günümüzdeki spor kompleksinin yapımına başlanılır.

İlk olarak stad, üç kemerli giriş kapısı ve kapının güneydoğusundaki kesme taşlı hizmet binası yapımına başlanılır. Daha sonraki yıllarda da komplekse yeni ilaveler yapılarak stad günümüzdeki şeklini alır.

KONYA ATATÜRK SPOR KOMPLEKSİ

Meram, Mahmuriye Mahallesi'ndedir. Ferit Paşa, Muhlis Koner, Larende Caddeleri ve Stad Sokak ile çevrelenmiştir. 102.884 metrekare alan üzerindedir. Spor kompleksinde günümüzde 1 adet stadyum, 2 adet spor salonu, 2 hizmet binası, sporcu soyunma odaları, misafirhane binası, müdürlük ve personel lojmanı, biri çim 2 adet futbol sahası, 4 adet tenis kort, 3 adet açık basketbol sahası, 1 kapalı yüzme havuzu ile 1 adet açık yüzme havuzu ve her spor dalının bağımsız antrenman yapabileceği spor salonları vardır.

Giriş kapısı ile iki hizmet binasının inşaatının yapımına, kesme taştan 1950 yılında başlanmış ve

1953 yılında inşası bitmiştir. Bu hizmet binasının ikinci katı da 1978 yılında ilave edilmiştir. Hizmet binasının yapıldığı dönemde muhtemelen giriş kapısının da yapıldığı yapının mimari özellikleri ile kullanılan malzemeden anlaşılabilir. Buna bağlı olarak da her iki yapıda aynı usta tarafından yapıldığı muhtemeldir.

ATATÜRK STADYUMU

1949 - 1950 yıllarında hizmete açılan Atatürk Stadyumu'nu 33.000 seyirci kapasiteli, 11 spor dallarının antrenman yapabileceği spor salonlarına sahiptir.

Futbol sahasının zemini çim ve sistem drenajlıdır. Stadyum tribünlerinin altına 1993 yılında 1 adet sauna ve kondisyon salonu yapılmış, 2000 yılında da atletizm pisti tartan piste dönüştürülmüştür. 2005 yılında yapılan koltuk çalışmasıyla stadın tamamı koltukla donatılmıştır. Balıkesir stadıyla beraber Türkiye'de velodromu (bisiklet pisti) olan 2 stadyumdan biridir.

HİZMET BİNASI

Konya Atatürk Stadyumu'nun kampüs giriş kapısı ve girişin solunda bulunan idari bina, Meram ilçesi, 286 pafta, 982 ada, 325 parselde tapuya kayıtlıdır. Mülkiyeti Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne aittir. Kampüs giriş kapısı ve idari bina, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda belirtilen özellikler sebebiyle, korunması gerekli kültür varlığı, II. grup yapı olarak tescil edilmiştir⁽⁵⁾.

Günümüzde Konya Sağlık Hiz-

(4) <http://bilgiortami.blogcu.com/konya-spor-konya-spor-konya/4512326> (04.11.2012).

(5) Konya Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu 12.10.2009 yılı 3359 tarihli kurul kararı.

1950 yılında tek katlı olarak inşa edilen Hizmet Binasının genel görünüşü (A. Bülent Melik Arşivinden)

metleri ve Spor İl Müdürlüğü'ne ait ek bina olarak hizmet veren yapı, giriş kapısının güneydoğusunda yer almaktadır. Bu yapı dikdörtgen planlı olup, iki farklı dönem özelliği göstermektedir. Yapımına 1950 yılında başlanılmış, 1953 yılında bitirilmiştir. Değişen ihtiyaçlara bağlı olarak binanın yetersiz kalması sebebiyle 1978 yılında ikinci katı ilave edilmiştir. Bu cephedeki farklı malzeme kullanımından da anlaşılmaktadır⁽⁶⁾. 1998 yı-

lına kadar İl Müdürlüğü İdari Binası olarak kullanılan yapı yeni binanın hizmete açılmasıyla Tesisler ve İşletmeler Şube Müdürlüğü, Sicil Lisans, Kurum Tabipliği ve Kütüphane birimleri görevini üstlenmiştir⁽⁷⁾.

Dış cephenin stil kritiğinden yola çıkarak binada farklı iki dönem kesme taşlı zemin kat ve üzeri çimento sıvalı ikinci katta geçişteki dilatasyon hataları ile iç mekân zemin ve birinci kattaki duvar kalınlıklarından üst katın sonradan ilave edildiği anlaşılmaktadır. Yapının dış cephesinde kullanılan

(6) 04.12.2012 tarihinde Hasan Köksoy ile yapılan görüşmelerde; Gençlik Spor İl Müdürlüğü'nde inşaat teknisyen olarak görev yapan Köksoy, 1974 yılında göreve başladığını, 1978 yılında hizmet binasının zemin üzeri birinci katın atıldığını belirtmiştir. Kapıdaki betonarme tabliyenin ise kendi görev süresinden önce atıldığı çünkü kapıya görev süresince herhangi bir müdahalenin yapılmadığını belirtmiştir. Bu nedenle kapıdaki betonarme ilavelerin 1973 yı-

lından önce ilave edildiği tahmin edilmektedir.

(7) <http://bilgiortami.blogcu.com/konya-spor-konya-spor-konya/4512326> (04.11.2012).

1950 yılında tek katlı olarak inşa edilen Hizmet Binasının tenis kortuna bakan cephesinin genel görünüşü (A. Bülent Melik Arşivinden)

sille taşı malzemenin giriş kapısındaki kullanımı ile benzer özellikler göstermesi hem yapıldığı dönemlerin hem de ustalarının aynı olduğunu göstermektedir.

STAD GİRİŞ KAPISI VE BİLET GİŞELERİ

Meram, 286 pafta, 982 ada, 325 parselde bulunmaktadır. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetindedir. Konya Atatürk Stadyumu'nun kampüs giriş kapısı ve girişin solunda bulunan idari bina, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda belirtilen özellikler sebebiyle II. grup yapı olarak tescil edilmiştir.⁽⁸⁾ Hizmet binasından hareketle kapının da 1950 yılında yapımına başlandığı ve 1953 yılında bitirildiği söylenebilir.

Yapının ustası; H. 1330/ M. 1911 doğumlu olan Konyalı Nuri Öncel'dir⁽⁹⁾. İki farklı yapı grubun-

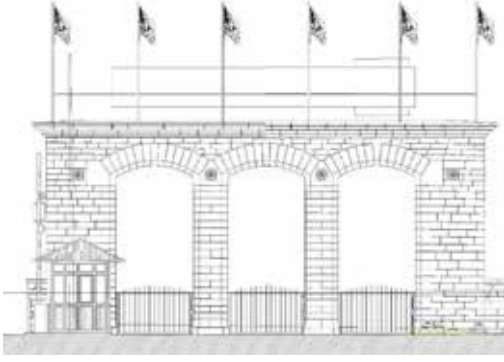
dan oluşan eser ortada üç açıklıklı basık kemerli giriş kapısı kenarlarında ise iki adet kare mekândan oluşan ve simetrik olarak yapılan bilet gişelerinden oluşmaktadır. Gişeler ana kapıda olduğu gibi kesme taş malzemeden olup, üzeri kırma çatılı, ön mekânında ana caddeye bakan iki ayağın taşıdığı revaklı bölüm bulunmaktadır. Bu bölüm bilet gişelerindeki insanların biletleri alırken gerekli hava şartlarına maruz kalmalarını önlemek için sundurma şeklinde yapılmıştır.

Düzgün kesilmiş yöreye özgü sille taşından yapılmış üç kemer gözlü kapı simetrik olup, 1/2 oranında yapıldığı bu yönüyle de Selçukludaki Taç kapıları hatırlattığını söyleyebiliriz. Kademeli kemer-

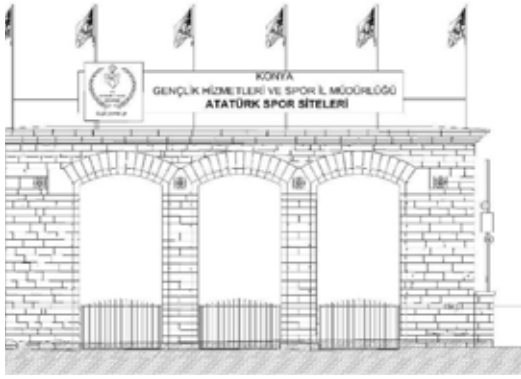
pan Nuri ÖNCEL ustanın oğlu Ahmet ÖNCEL ile yapılan görüşmede; kapıyı babasının yaptığını ve Konya'daki önemli taş ustalarından biri olduğunu belirtmiştir. Kendisinin de baba mesleğini devam ettirdiğini söylemiştir. Nuri Usta'nın Konya'daki İplikçi Cami, İnce Minareli Medrese, Mevlana Müzesi ve Karay Medresesindeki taş havuzun onarımında çalışmıştır. Ankara 19 Mayıs Stadyumu'nun duvarlarının inşasında da çalışmıştır. Konyalı olan Nuri Öncel Usta, H.1330/M.1911 doğumludur. 1981 yılında vefat etmiştir.

(8) Konya Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu 12.10.2009 tarih ve 3359 tarihli Kurul Kararı.

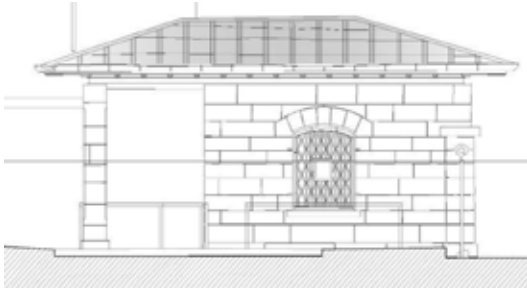
(9) 04.12.2012 tarihinde kapı ve hizmet binasını ya-

Stad giriş kapısının güney cephesinin çizimi (E. Z. TOMAR)

Stad giriş kapısının kuzey cephesinin çizimi (E. Z. TOMAR)

Doğudaki genişenin batı cephesinin çizimi (E. Z. TOMAR)

ler içten düz tavanlı olup betonarme tabliyelidir. Bu bölümdeki betonarmenin yapıda 1973 yılından önceki onarımlardan sonra kullanıldığı bilinmektedir⁽¹⁰⁾.

(10) 04.12.2012 tarihinde Hasan Köksoy ile yapılan görüşmede; Gençlik Spor İl Müdürlüğü'nde inşaat teknisyeni olarak görev yaptığını, 1974 yılında göreve başladığını, 1978 yılında hizmet binasının zemin üzeri birinci katının atıldığını belirtmiştir. Kapıdaki betonarme tabliyenin ise kendi görev süresinden önce atıldığı çünkü kapıya görev süresince herhangi bir müdahalenin yapılmadığını belirtmiştir.

STAD GİRİŞ KAPISI VE BİLET GİŞELERİNİN MİMARİ VE PLAN ÖZELLİKLERİ

Ferit Paşa Caddesi'nin güneyinde doğu batı doğrultusunda uzanan kapı ve bilet gişeleri simetrik bir düzen göstermektedir. Üç kemer gözlü kapıdan eşit uzaklıkta yapılan bilet gişeleri kuzey güney doğrultuda uzanmakla birlikte ana cepheleri ana caddeye bakmaktadır. Caddeye bakan cephelelerin üst örtüsü saçak gibi öndeki ayaklara kadar uzanmaktadır. Kapının doğu ve batı ucunda düz atkı taşlı kapıdan girilen iki adet ince uzun depolar yer almaktadır.

Düzgün kesme taş malzemeden yapılan kapı ortada iki ters "T" biçimli ayaklar kenarlarda ise içerisinde küçük bir mekân bulunun ve batıdaki bölümden 19 basamaklı gemici merdiveni ile yapının üst bölümüne çıkış sağlayan ve sonradan kırılarak açılan bölüm yer almaktadır.

Depolar içten kabayonu moloz taş örgülü olup, doğudaki depunun üst örtüye çıkışı sağlayan ve sonradan geliş güzel kırılarak açılan betonarme malzemeli bölüme dikkatli bakıldığında ortada sille taşı altta ve üstte ise betonarme malzeme kendini göstermektedir. Buradan hareketle yapının bu bölümünde bir onarımın olduğu anlaşılabilir. Birlikte betonarme tabliyenin ne zaman atıldığı konusunda ise kesin bir tarih yoktur. Özellikle depoların içinden üst bölüme bakıldığında kalıp tahtalarının yerlerinde olduğu görülmektedir. Zaten yapının üst bölümünde de kenarlara doğru eğimli döken betonarme bu bölümde sonradan bir onarımın olduğunu göstermektedir.

Yapının düzgün kesme taşlı

Stad giriş kapısının kuzey cephesinin görünüşü

cephedeki kademeli basık kemerli açıklıklarda yer yer açılmalar görülmektedir. Kemerin kilit taşları iç bölümde uzun bırakılarak kemerin mukavemeti arttırılmıştır.

Yapının bilet gişeleri kuzey güney doğrultuda uzanmakla birlikte kapıda olduğu gibi kesme taş malzemeden yapılmıştır. Gişelerin ana caddeye ve kapıya bakan iki adet bakan basık kemerli pencereleri yer almaktadır. Simetrik düzende yapılan gişeler birbirinin kopyası gibidir. Zemini ahşap olan mekânların batıdaki gişesi yakın dönemde bel seviyesine kadar lambir malzeme ile kaplanmıştır. Gişelerin düz ahşap çitalı tavanları kenarlarda pervazlıdır. Üzeri kırma çatılı olan gişelerin saçaklarındaki ahşap mertekler estetik bakımdan dikkat çekicidir.

Gişelerin işlev ve fonksiyonuna bağlı olarak kuzeydeki Ferit Paşa Caddesi'ne bakan bölümde iki aygın taşıdığı sundurma mekânı gibi

bölüm yer almaktadır. Üzeri ahşap kare çita tavanlı bölüm cepheye hareketlilik kazandırmaktadır. Yapının bu cephelerinde yoğun araç trafiği sebebiyle ayaklara kamyonların çarpması sebebiyle statik açıdan problemlili olup, kesme taşlarda kaymalar olmuştur.

KAYNAKLAR:

- Alkan, Ahmet, "Selçuklu Başkenti Konya", Milli Mücadeleden Günümüze Konya (1915-1965), Cilt:1, Konya, 1999, s.201.
- Anonim, Konya İl Spor Almanığı 1989, Konya, 1989.
- Aslanapa, O., Diez, E., Koman, M. M., Karaman Devri Sanatı, İstanbul, 1950;
- Kahraman, Atif, Osmanlı Devleti'nde Spor, Ankara, 1995, s.105-106
- Konyalı, İbrahim, Hakkı, Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi, Konya, 1964, s.611-612.
- <http://bilgiortami.blogcu.com/konya-spor-konya-spor-konya/4512326> (04.11.2012).
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Konya_Atat%C3%BCrk_Stadyumu (04.12.2012)
- http://www.merhabahaber.com/haber/83468/Stad_yesil_alan_yapilir_mi.html (10.11.2012)
- <http://www.merhabahaber.com/konya-futbolu-7416yy.htm> (04.12.2012)
- Tomar, Erdal Zeki, Konya Atatürk Stadyumu Raporu, Konya 2014.

Abdullah
AYDOĞMUŞ

KONYA VE İSTANBUL BASININDA SULTAN MEHMED REŞAD'IN SIHHAT-İ HÜMAYUNU

Otuz beşinci Osmanlı padişahı V. Mehmed Reşad, 2 Kasım 1844'te İstanbul'da Çırağan Sarayı'nda dünyaya geldi. Sultan Abdülmecid'in oğludur. Annesi Gülcemal Kadın Efendi'dir. Saray geleneklerine göre bir eğitim alarak Arapça ve Farsça öğrendi. Reşad, babasının padişahlığı esnasında rahat yaşamış, amcası Abdülaziz'in saltanat devrinde de hayli serbest bırakılmıştı. II. Abdülhamid'in hükümdarlığı esnasında ise

Resimli Kitap,
Cilt V,
Mayıs 1327,
Numara 30.

padişahın onu tahtı için rakip olarak görmesinden dolayı sarayda dışarı ile temastan mahrum bir hayat geçirdi⁽¹⁾.

Otuz bir Mart Vakası'nın ardından İttihat ve Terakki'nin çoğunlukta olduğu Meclis-i Umumi bir taraftan Abdülhamid'i tahttan indirirken diğer taraftan veliaht Reşad Efendi'nin tahta çıkarılmasına karar verdi. (27 Nisan 1909).

Tahta çıktığında altmış beş yaşında olan Sultan Reşad'ın dokuz yıllık hükümdarlık dönemi büyük buhranlar ve iç karışıklıklar içinde geçti. Döneminde Adana'da Ermeni ayaklanmaları, Rumeli'de Arnavut ayaklanmaları, Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, Bab-ı Ali Baskını, I. Dünya Savaşı gibi tarihimizin en önemli hadiseleri meydana geldi. Saltanatı İttihat Terakki Partisi'nin gölgesinde geçti. Ülke içerisinde Sadrazam ve bazı hükümet üyelerinin de katıldığı geziler düzenledi. Bu gezilerde Anadolu ve Rumeli'ye ziyaretler gerçekleştirdi.

Ziyaret, Arnavutların ayaklanmalarından sonra devlete olan bağlılıklarının artırılmasına yönelikti. Meydana gelen olaylar Arnavutlar içerisinde devlete olan bağlılığın sorgulanmasına yol açmıştı. İşte Sultan'ın Balkan seyahatinin sebebi Arnavutların bu kırgınlığını ortadan kaldır-

(1) Enver Ziya Karal, "Mehmed V", MEB İslam Ansiklopedisi, Cilt. 7, s. 557.

maktı. Bu seyahatte Arnavutların Halife-i İslamiye'nin mübarek yüzünü görmeleri, kalplerinin hükumete olan muhabbetlerinin artmasına sebep olacaktı.⁽²⁾

Çanakkale, Selanik, Üsküp, Priştine, Kosova ve Manastır şehirlerini kapsayan Rumeli seyahatinde bir Konya heyeti de yer almaktaydı. Babalık gazetesinin verdiği haberde; Padişahın Rumeli'ye vuku bulacak ziyaret-i hümayunları münasebetiyle Konya'dan vilayeti temsilen **Belediye Reisi Hacı Ali Efendi**⁽³⁾, **Amil Çelebi Efendi**, **Reji Başmüdürü Şakir Beyefendi**, Ereğli eşraf ve ulemasından **Muhyiddin zade Şükrü**, Tahrirat Kalemi müsevvidlerinden **Kazım**, Tüccar-ı mutebereden **Sakallı oğlu Yonaki ve Sarraf Digeran Şahinyan** efendilerden mürekkebe bir heyetin teşkil ettirildiğini heyetin önce İstanbul'a oradan da Rumeli'ye gideceği bildirilmektedir⁽⁴⁾.

Sultan V. Mehmed Reşad geçirdiği kısa bir rahatsızlığın ardından 3 Temmuz 1918'de Yıldız Sarayı'nda saat on biri yirmi beş gece, şeker hastalığından sekiz gün kadar muzdarip olduktan sonra Ramazan ayının yirmi dördüncü günü vefat etti ve Eyüp'te kendi yaptırdığı türbeye defnedildi. Hazırlanan irtihal raporunda ise bir hafta kadar hazımsızlık rahatsızlığı çektikten sonra paratifoid ile birlikte diyabet hastalığının şiddetini artırmasıyla otuz dokuz buçuk dereceye çıkan ateşten dolayı irtihal-i dar-ı cihan eylediğini yazmaktadır⁽⁵⁾.

(2) Babalık Gazetesi, 5 Mayıs 1327. (18 Mayıs 1911). "Padişahımızın Seyahati"

(3) Hanefi Aytekin, 2003'ten Kuruluşuna Konya Belediye Başkanları, Konya 2003, s. 190, 191.

(4) Babalık Gazetesi, 5 Mayıs 1327. (18 Mayıs 1911). "Havadisat-ı Vilayet"

(5) Takvim-i Vakayi, 4 Temmuz 1334. (4 Temmuz 1918)

Belediye Reisi Hacı Ali Efendi

Sultan Reşad halim selim merhametli, dindar ve nazik bir hükümdardı. Genç yaşta Mevleviliğe intisap ettiği için şehzadelik dönemini mesnevi okumakla geçirmiştir. Ayrıca Osmanlı tarihini ve ecadının menkıbelerini okumayı severdi. Tasavvuf ve edebiyatla da ilgilenen padişah şiir de yazardı. Çanakkale zaferi üzerine olan gazeli meşhurdur. Yazıldığı günlerde dilden dile dolaşan bu gazel bestelenmiş ve çeşitli şairler tarafından tahmis edilmiştir. Konya Karapınar'da kendi adını taşıyan bir camisi bulunmaktadır⁽⁶⁾.

Sultan Mehmet Reşat 22- 26 Nisan 1910 tarihleri arasında bir rahatsızlık geçirmiş ve bu rahatsızlık İstanbul ve diğer vilayetlerdeki gazetelerde haber olarak yer almıştır. **Konya Vilayet Gazetesi Baştabip Hayri Bey** ve Tıp Fakültesi Reisi Cemil Beyin Sultan'ın hastalığıyla ilgili altı adet raporunu okuyucusuyla paylaşmıştır. Dahiliye Nazırı namına Müsteşar Ali Fuat Bey de raporların öncesinde padişahın rahatsızlığından dolayı

(6) Cevdet Küçük, Mehmed V,TDV. İslam Ansiklopedisi, XXVIII.cilt,Ankara,2003,s.418-421.

Konya Karapınar Reşadiye Camii.

selamlık merasimini icra edemediğini belirterek Sultan'ın sağlık durumu hakkında bilgi vermiştir.

Tanın gazetesi ise Sultan'ın sağlık durumu ile ilgili dokuz rapor yayınlamıştır. Ayrıca Serkatip Hazret-i Şehriyari Halit Ziya Beyin Sultan'ın rahatsızlığıyla ilgili açıklamalarına da yer vermiştir. Halit Ziya Beyin açıklaması şu şekildedir ;

“Muhterem ve sevgili padişahımız Sultan Mehmet Han-ı Hamis hazretleri hafif bir nezleden muzdarip buldukları cihetle etibbanın tavsiyesi üzerine saray-ı mülükanelerinden çıkmamışlar ve selamlık resm-i alisini icra buyurmamışlardır. Vaka zat-ı hazret-i padişahi edayı salat arzusuyla esasen ehemmiyetsiz olan nezlelerine bakmayarak üniformalarını iktisa buyurmuşlardır ve selamlığa çıkmak üzere hazırlanmışlarsa da bilahare havanın ratıp olmasından dolayı nezlenin kesb-i şiddet etmesi ihtimalini nazar-ı dikkate alarak tabib hazret-i şehriyari Hayri Bey ile diğer bir tabib daire-i hümayunlarından çıkmayarak istirahat buyurmalarını istirham etmişler ve zat-ı hazret-i padişahi de rica-i vaki

is'af buyurmuşlardır.

Her ne kadar zat-ı hazret-i padişahî selamlığa çıkmamışlarsa da saray-ı hümayuna gitmiş olan Sadrazam Hakkı ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşalar hazeratını huzur-u şahanelerine kabul buyurarak bir müddet zarfında kendileriyle konuşmuşlar ve bu suretle devletin mehamm-ı umuru hakkında vükelanın verdikleri malumat ve izahatı telakki eylemeye iştigal buyurmuşlardır.

Vükela-i saireden bazısı zaten ber mutad selamlık resmi alisinde hazır bulunmak üzere saraya gitmişler diğerleri ise istifsar hatır-ı hümayun zimmetinde saray-ı hümayuna azimet eylemişlerdir. Cavit Bey Talat Bey ve vükela-i saire bu cümledendir. Rahatsızlığın bu güne kadar eseri kalmayacağı etibbaca kaviyyen memul bulunmaktadır. Her halde pek kıymetdar olan sıhhat-i hümayunun zerre kadar incinmemesi padişahının sıhhatini bir muhabbetle tutan bütün milletin en halis bir temennisi Cenab-ı Hak'tan en samimi bir duasıdır.

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpenahi iki günden beri nezleden lehül hamdu velminneh ahvâl-i sıhhat-i şahanelerinde mucib-i endişe hiçbir şey olmamakla beraber ihtiyaten bir iki gün harem-i hümayun mülükanelerinde istirahat buyurmaları etibba tarafından dermeyan olunmuş olmasına binaen bugünkü Cuma selamlık resmi alisi icra buyurulmamış ve etibba raporunun sureti sevbi alilerine irsal kılınmış olmakla keyfiyetin evrak-ı havadisle ilanına himmet buyrulması mu'tenadır efendim⁽⁷⁾.”

Gazete, raporlarla birlikte iyi niyet temennileri, Sultan'ın moral durumu hakkında ve hastalığın her geçen gün etkisinin azaldığına

(7) Tanin, 10 Nisan 1326 ,(23 Nisan 1910).“Sıhhat-i Hümayun”.

قونیه ده حکومت قونای میبدانده قانون اساسینک اعلان کونی
Vue prise le jour de la proclamation de la constitution à Konia

Kanun-u
Esasî'nin ilanı
sırasında
Konya
Hükümet
Konağı.

dair haberler ve Sultan'ın ziyaretçilerine dair bilgiler de vermektedir ;

“Zat-ı mülükanenin neşesi pek yerindedir. Zat-ı hazret-i padişahi bugün bizzat maruzatla meşgul olmuş ve muamelat-ı umumiyenin tehiriden vikayesi için her gün maruzatın takdimini suret-i mahsusada irade ve ferman buyurmuşlardır.

Cenab-ı Hak'tan me'mul-u kavidir ki zaten hafif olan asar-ı mezburun bugün hiçbir eseri kalmayacaktır.

Süferadan bazı zevat ile baş tercümanlar mabeyn-i hümayuna giderek sıhhat-i hümayunu istifsar eyledikleri gibi Sadrazam Paşa Dahiliye ve Adliye nazırları vesair vükela dahi vazifeyi ibadeti ifa etmek üzere saray-ı hümayuna gitmişlerdir.

Ayan ve Mebusan'dan erkan-ı hükümetten kimseler dahi aynı vazifeyi ifa etmek üzere defter-i mahsusuna isimlerini kaydettirmişlerdir.

Şehremini vekili Tevfik Bey, Reisi Sani Prens Sait Paşa Altıncı Daire-i Belediye Reisi İhsan ve Sekizinci Daire-i Belediye Reisi Şevket Cemal beyler İstanbul ahali namına ve Cemiyet-i umumi belediye tarafından Dolmabahçe Saray-ı hümayununa

azimetle sıhhat-i hümayunu istifsar eylemişlerdir.

Hastalığın ilk devrinin bila ehemmiyet atlatılmış olduğunu görerek bütün Osmanlılar dilsad ve bahtiyardır. İnşallah hararet ve nabız bütün hal-i tabiiyi bulacak yalnız devre-i nekahet kalacaktır.

Maliye ve Dahiliye ve Adliye nazırları istifsar-ı hatır zimmetinde huzur-u cenab-ı mülükaneye şerefyab-ı duhul oldukları sırada zat-ı hazret-i padişahinin tamamen iade-i afiyet ve sıhhat ederek hal-i nekahete girmiş olduklarını müşahede etmekle son derece memnun olarak Cenab-ı Hak'a hamdü sena eylemişlerdir.

Zat-ı hazret-i mülükane iltifat buyurarak; Rahatsızlığımın ilk gününde şiddet-i harareten endişe ediyordum ve hastalığımın kızamık olduğunu hiç zannetmemiştim. İtikad-ı samimi ile mütevekkil olanlar mevten çekinmezler. Benim yalnız bir arzum vardır ki o da milletimi tamamen mesut ve bir devre-i refaha dahil görmeden hayata veda etmemektir. Eserimi görmemekte olduğum refahiyet ve terakki tamamıyla hasıl olduktan sonra terk-i hayat ederim. Bir padişah için en büyük mahzuziyet milletini bahtiyar görmektir ve

Tanin 13 Nisan 1326

bahtiyar bırakmaktır dedi.

Bunun üzerine vükela müşaruni-leyhin bütün milletin de en samimi arzusu padişahı daima sıhhat ve afiyette görmek ve padişahının bir idaresinde olarak mesut bulunmak olduğunu ve bütün vilayetlerden buna dair telgraflar vürud ettiğini arz etmişler ve bu maruzat pek ziyade mahzuziyet-i mülükaneyi müstelezz olmuştur.

Zat-ı hazret-i padişahının iade-i afiyet-i mülükanelerinden dolayı bir mahzuziyet gayri mütenahiye hissedilen bütün Osmanlılar gibi bilumum mensubin-i bahriyenin hissiyat-ı bendeganelerini südde-i seniyeye arz eylemek üzere dün bahriye nazırı Halil Paşa huzur-u hümayuna kabul buyrulmuştur.

Sevgili padişahımız Bahriye mensubu kullarının hissiyat-ı sadıka ve samimiyelerine karşı pek ziyade mahzuz olduklarını beyan ve başkaca bir lütfu mahsus olmak üzere evvelce her türlü mesarifin hümayunlarından itasıyla yeniden ihyasını emir ve ferman buyurmuş oldukları

Barbaros Hayrettin Paşa türbesinin süratle ikmal-i inşaatını irade buyurmuşlardır⁽⁸⁾.

Böyle ali sözlü ali özlü büyük millet-i padişahın ömrü için bütün efrad-ı ahali Cenab-ı Hakka dua eyler ve iade-i afiyet mülükanedden dolayı secde-i şükranına kapanır.

Zat-ı hazret-i padişahi dahiliye adliye maliye nazırlarını huzur-u şahanelerine kabul buyurarak mehamm-ı umur-u devlet hakkında malumat ahz ve telakki eylemişler ve evrak-ı maruzayı tetkikle iradat-ı şahanelerini irzan buyurmuşlardır.

İstifsar hatır-ı hümayun için saray-ı mülükaneyeye gitmiş olan bir çok rical-i devlet defter-i mahsusuna isimlerini kaydettirmişlerdir.⁽⁹⁾

Sağlık heyetinin Sultan'ın sağlık durumu ile ilgili raporları ise şu şekildedir;

Birinci Rapor :

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpenahi iki gündün beri nezleden muzdarib olup bu sabah derece-i hararetleri otuz sekiz ve nabızları yüz beş bulunduğu ve lehül hamd ahval-i sıhhiyelerinde zerre kadar şayan-ı ehemmiyet hiç bir şey yoksa da ihtiyat olarak harem-i hümayunda bir iki gün istirahat buyurmaları mukteziyat-ı tıbbiyeden olduğu mübeyyen iş bu rapor ita kılınmıştır⁽¹⁰⁾.

Fi 9 Nisan 326.

İkinci Rapor :

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpenahi bu akşam saat on bir raddelelerinde muayene olundukda derece-i hararetleri otuz dokuz ve nabızları yüz on ve sabahki takdim kılı-

(8) Tanin, 14 Nisan 1326. (27 Nisan 1910). "Sihhat-i Hümayun."

(9) Tanin, 10- 13 Nisan 1326. (23- 26 Nisan 1910) "Sihhat-i Hümayun", "Sihhat-i Şahane".

(10) Konya Gazetesi, 12 Nisan 1326. (25 Nisan 1910) "Telgraf", Takvim-i Vakayi, 10 Nisan 1326. (23 Nisan 1910) "Sihhat-i Afiyet-i Şahaneyeye.."

nan raporda beyan olunan nezleden maada vücutlarında müşahede olunan alaimden hastalığın hafif bir kızamık olduğu ve bu da saray-ı hümayun devairinde bir müddetten beri müstevli bir halde bulunan kızamık hastalığından ileri geldiği anlaşılmış ve ahval-i umumiye-i hazret-i padişahi lehül hamd katiyen mucib-i endişe bulunmadığını mübeyyen iş bu raporumuz takdim kılınmıştır⁽¹¹⁾.

9 Nisan sene 326.

Üçüncü Rapor :

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpe-nahi bu sabah muayene olundukda derece-i hararetleri otuz sekiz ve nabızları yüz iki ve hastalık seyr-i tabiyesini icra etmekte ve lehül hamd ahval-i umumiye-i hazret-i padişahi mucib-i memnuniyet bulunduğunu mübeyyen iş bu rapor takdim kılındı⁽¹²⁾.

Fi 10 Nisan sene 326.

Sertabib hazret-i şehriyari Hayri Tıp Fakültesi Reisi Operatör Cemil

Dördüncü Rapor :

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpe-nahi bu akşam saat on birde muayene olundukda derece-i hararetleri otuz dokuz ve nabızları yüz olup lehül hamd kızamıktan maada bir hastalıkları olmadığını mübeyyen iş bu rapor takdim kılındı⁽¹³⁾.

Fi 10 Nisan sene 326.

Tıp Fakültesi Reisi Cemil Ser-tabib hazret-i şehriyari Hayri

Beşinci Rapor :

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpe-

Takvim-i Vakayi, 10 Nisan 1326

nahinin bu akşam saat on birde derece-i hararetleri otuz sekiz ve nabızları doksan iki olup ahval-i umumiye-i sıhhiye calib-i memnuniyet bulunduğunu mübeyyen iş bu rapor takdim kılındı⁽¹⁴⁾.

Fi 11 Nisan 326.

Sertabib hazret-i şehriyari Hayri Tıp Fakültesi Reisi Cemil

Altıncı Rapor :

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpe-nahinin derece-i hararetleri tedricen tenezzül etmekte olduğu ve bu sabahki derece-i hararetleri otuz sekiz ve nabızları doksan dört olup geceyi rahat geçirdiklerini ve lehül hamd bir güne ihtiladat-ı merziye olmadığını mübeyyen iş bu rapor tanzim kılındı⁽¹⁵⁾.

Fi 11 Nisan sene 326.

Tıp Fakültesi Reisi Cemil Ta-bib-i hazret-i şehriyari Hayri

Yedinci rapor :

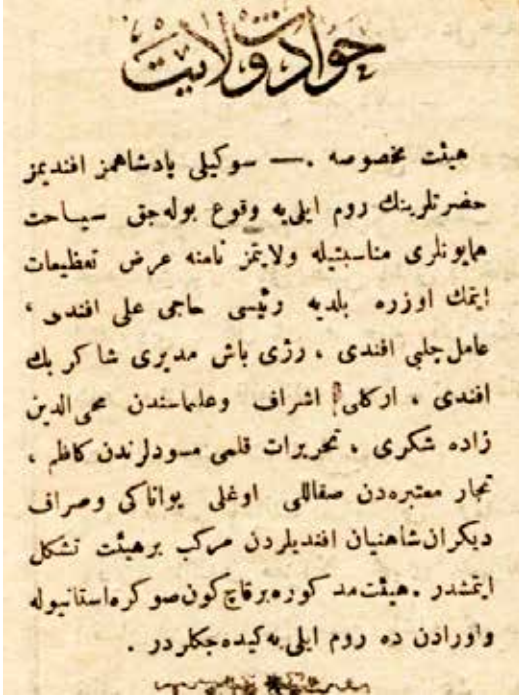
(11) Tanin, 10 Nisan 1326 (23 Nisan 1910). "Sihhat-i Hümayun", Konya Gazetesi, 12 Nisan 1326. (25 Nisan 1910) "Telgraf".

(12) Takvim-i Vakayi, 10 Nisan 1326. (23 Nisan 1910) "Sihhat-i Afiyet-i Şahaneye..", Konya Gazetesi, 12 Nisan 1326. (25 Nisan 1910) "Telgraf".

(13) Tanin, 10 Nisan 1326 (23 Nisan 1910). "Sihhat-i Hümayun", Konya Gazetesi, 12 Nisan 1326. (25 Nisan 1910) "Telgraf".

(14) Tanin, 12 Nisan 1326. (25 Nisan 1910). "Sihhat-i Şahane", Konya Gazetesi, 12 Nisan 1326. (25 Nisan 1910) "Telgraf", Konya Gazetesi, 12 Nisan 1326. (25 Nisan 1910) "Telgraf".

(15) Takvim-i Vakayi, 10 Nisan 1326. (23 Nisan 1910) "Sihhat-i Afiyet-i Şahaneye..", Konya Gazetesi, 12 Nisan 1326. (25 Nisan 1910) "Telgraf".

Babalık Gazetesi, 5 Mayıs 1327, Havadisat -ı Vilayet

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpenahi bu sabah muayene olundukda derece-i hararetleri otuz yedi buçuk ve nabızları seksen beş olduğu ve lehül hamd geceyi gayet rahat geçirdikleri ahval-i umumi-yeleri mucib-i memnuniyet olduğunu mübeyyen iş bu rapor takdim kılındı

12 Nisan 1326.

Sertabib hazret-i şehriyari Hayri Tıp Fakültesi Reisi Cemil

Sekizinci Rapor :

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpenahi bu akşamki derece-i hararetleri hal-i tabide yani otuz yedi ve nabızları seksen dört ve ahval-i umumi-yeleri canib-i memnuniye olduğunu mübeyyen iş bu rapor takdim kılındı.

12 Nisan 1326.

Sertabib hazret-i şehriyari Hayri Tıp Fakültesi Reisi Cemil⁽¹⁶⁾.

(16) Tanin, 13 Nisan 1326. (26 Nisan 1910). "Sıhhat-i Şahane."

Son rapor suretidir :

Zat-ı akdes hazret-i hilafetpenahinin bu sabahki derece-i hararetleri ve nabızları hal-i tabide olup geceyi rahat geçirdikleri ve ahval-i umumi-yeleri mucib-i memnuniyet olduğu ve lehül hamd bir hafta zarfında hastalıkları zail olduğundan elyevm devr-i nekahette buldukları cihetle rapor tanzime lüzum görülmeyip yalnız bir hafta kadar istirahat muhtaç bulduklarını mübeyyen iş bu rapor takdim kılındı. 13 Nisan 326 Salı.

Sertabib hazret-i şehriyari Hayri Tıp Fakültesi Reisi Cemil

Sıhhat-i afiyet-i hümayun gerçi mükemmel ise de sertabib hazret-i şehriyari Hayri ve Tıp Fakültesi Reisi Cemil beyler tarafından verilen rapor üzerine zat-ı hazret-i padişahi dört beş gün daha dışarıya çıkmaktan sarf-ı nazar buyurmuş ve bu sebeple selamlık resm-i alisi icra edilememiştir⁽¹⁷⁾.

Bu raporlardan sonra Sultan'ın tamamen iyileştiğine dair haberler de basında yer almıştır ; "Padişahımız efendimiz hazretleri tamamen iade-i afiyet etmişlerdir. Artık bu mesut günde bu haber beşaretten dolayı daha ziyade bahtiyar olan millet-i necibe-i Osmaniye bütün kuvvet-i kalbiyle ilan-ı şadımanı ve şükran-ı bipayan samimiyyesini refi-i bari-gah-ı hüda eyler.

Zat-ı hazret-i padişahi lehül hamd tamamıyla iade-i afiyet buyurdıklarından Cuma namazını dersaadette Dolmabağçe'deki Valide Camii şerifinde kalmışlardır⁽¹⁸⁾."

(17) Tanin, 17 Nisan 1326. (30 Nisan 1910). "Selamlık Resm-i Alisi."

(18) Konya Gazetesi, 27 Nisan 1326. (10 Mayıs 1910) "Afiyet-i Padişahi".